

A TÖRTÉNELEM NAGY REJTÉLYEI

Az Ótestamentum mítoszai

Kossuth

Az Ótestamentum mítoszai

Kossuth Kiadó

A héber Biblia titkai

ASzentírás a zsidó, keresztény és muszlim vallás szent könyve. Egész pontosan a zsidóság szent könyvnek a héber Bibliát – a keresztények számára ismertebb nevén Ótestamentumot, más néven Tanakhot – tekinti, szemben a keresztény Újtestamentummal. A TaNaKh betűszó a könyv részeinek kezdőbetűit rejt magában: Tóra (Törvény), Neviim (Próféták) és Ketuvim (Iratok), amelyek különféle írásközpontjait alkotják. A Tanakh mély kulturális gyökerekkel rendelkezik, szövegei az ókori Közel-Kelet korszakáig nyúlnak vissza. A Tanakh keletkezését megelőző időszakban a szóbeliség hagyománya létezett: a meséket,

történeteket, a népi bölcsességet a zsidóság szóshagyomány útján közvetítette egyik generációról a másikra. Idővel a szavakat írásba foglalták, de a régi történetek egy eltérő és időben távoli világot tükröznek vissza.

A Tanakh többek között tartalmazza a zsidó nép és őseik történetét is, és mint ilyen, az elbeszélés tekinthető történetinek. Azonban nem pont abban az értelemben, ahogy ma a történelmet értelmezzük. A zsidóság bibliai története epikus jellegű, amelyben a történet maga fontosabb, mint az élet. A zsidók története a Tanakhban a trójai háborút elbeszélő görög eposzi történetre emlékeztet, amely az ókori görög költő, a vak Homérosz alkotásában, az *Iliás*ban maradt fenn az utókor számára. Az ilyen típusú történeti elbeszélés sajátja a mitikus elem; a figyelem középpontjában az áll, amit valóban emlékezetesnek

tartanak, nem pedig a tiszta történetiség. A zsidóság történetében éppúgy, mint a homéroszi görögökében, az emberi és isteni dolgok összefonódnak, ahol egy isten (vagy istenek) az emberekkel együtt arra törekszik, hogy befolyást gyakoroljon a történelem menetére. A zsidók számára a héber Biblia elbeszélései drámaian jelenítik meg, ahogy Isten, héberül Jahve irányítja a Közel-Kelet eseményeit kiválasztott népe, Izrael zsidósága érdekében.

A héber Bibliában Jahve férfi vonásokkal rendelkező, mindenható lény, a világ teremtője és a zsidó nép vezetője. Isteni erő, amelytől félni kell, mert hatalmával bármikor beavatkozhat az emberi történelemben, és kemény kézzel lesújthat. Izrael Istene az egyik pillanatban még a maga által teremtett Paradicsomban, más néven Édenkertben sétál, a következőben pedig megbünteti Ádámot és Évát; óriási özönvízzel sújtja a gonoszokat; kénköves és tüzes esőt bocsát Szodomára és Gomorára; tíz csapást küld Egyiptomra; Izrael népét pedig átvezeti a kettévágott Vörös-tengeren, miközben az őket üldöző fáraót a vízbe veszejt. A történelem e mitikus víziójában a mű fenéséges, a tett hősiesség, Jahve pedig uralkodik az egész világ felett.

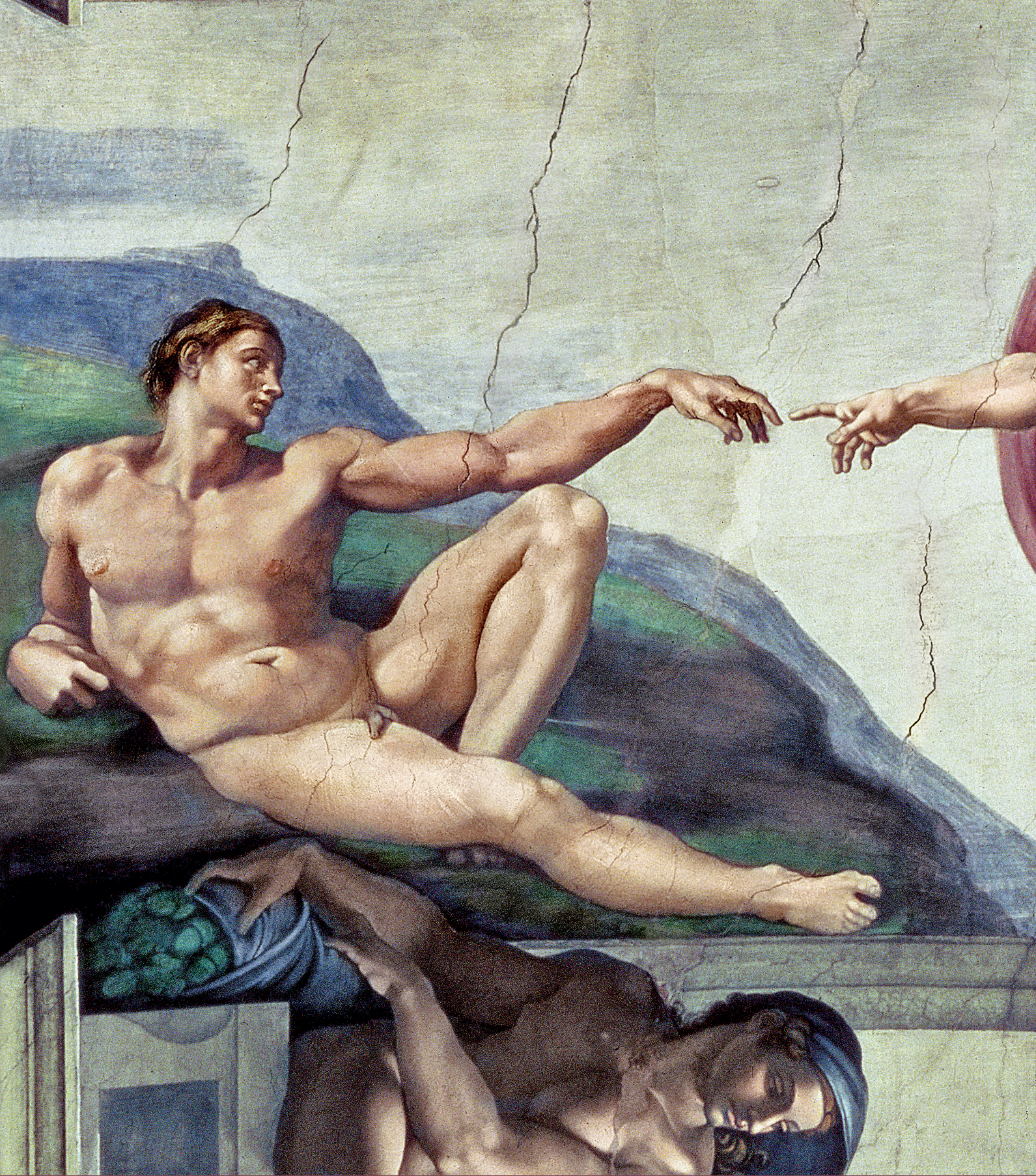
A héber Biblia, a Tanakh elbeszélései a Közel-Kelet egymással rivalizáló országaiban és kultúráiban játszódnak, így a zsidók szent könyvével megszületett irodalom a keleti irodalom részét képezi. A zsidó bölcsék és költők a kor sokszínű irodalmi életének részei. A Teremtés könyvének az Édenkertről, az életfáról és az álnok kígyóról szóló mitikus történetében a mezopotámiai *Gilgames-eposz*

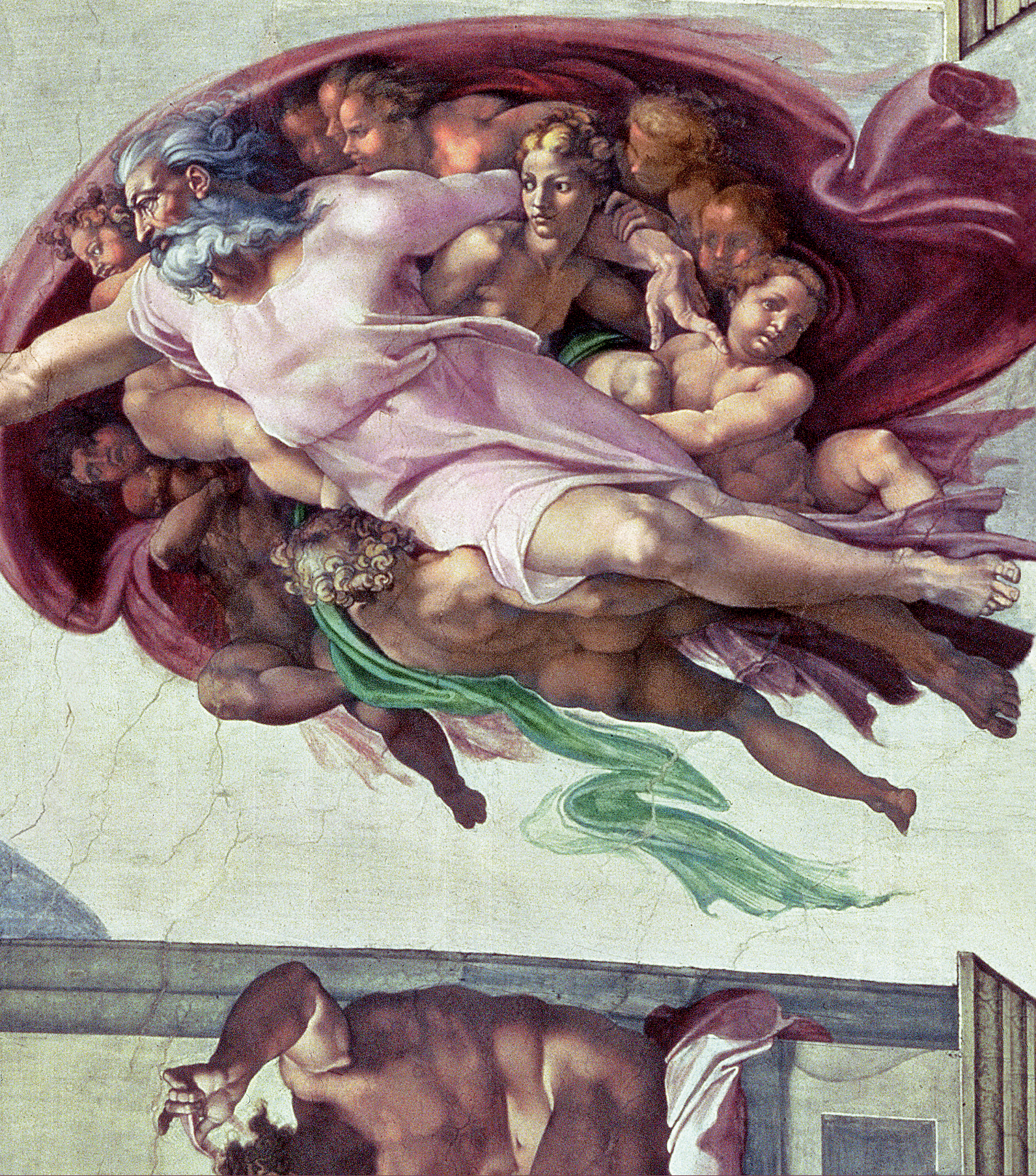
és az *Enúma elis* elbeszélései köszönnek vissza. A *Gilgames*ben megtaláljuk Ut-napistim történetét is, aki egy jóval Noé kora előtt bekövetkezett hatalmas vízözön túlélője volt. Itt is, mint a Teremtés könyvében, az emberhős családja megmenekül a vízözöntől, és Ut-napistim is három madarat indít útnak, majd megmenekülésekor áldozatot mutat be hálája jeléül.

A héber Biblia az ókori Közel-Kelet dinamikus kulturális közegében keletkezett, és ezt a mágikus és mitikus világot folyton viszontlátjuk a Tanakh szövegeiben. A zsidóság szent könyvét tehát ebben az összefüggésben kell olvasnunk és értelmeznünk.

Marvin Meyer

A kaliforniai Chapman Egyetemen a Biblia és Keresztény Tanulmányok tanára, és az Albert Schweitzer Intézet igazgatója. Tagja volt a National Geographic csapatának, amely 2006-ban elsőként fordította le a Júdás evangéliumát és a Tchacos-kódex más szövegeit.

MICHELANGELO: ÁDÁM TEREMTÉSE A Sixtus-kápolna mennyezetfreskója (részlet)

8.
oldal

Bevezetés

20.
oldal

Megtörtént-e a zsidó nép exodusa?

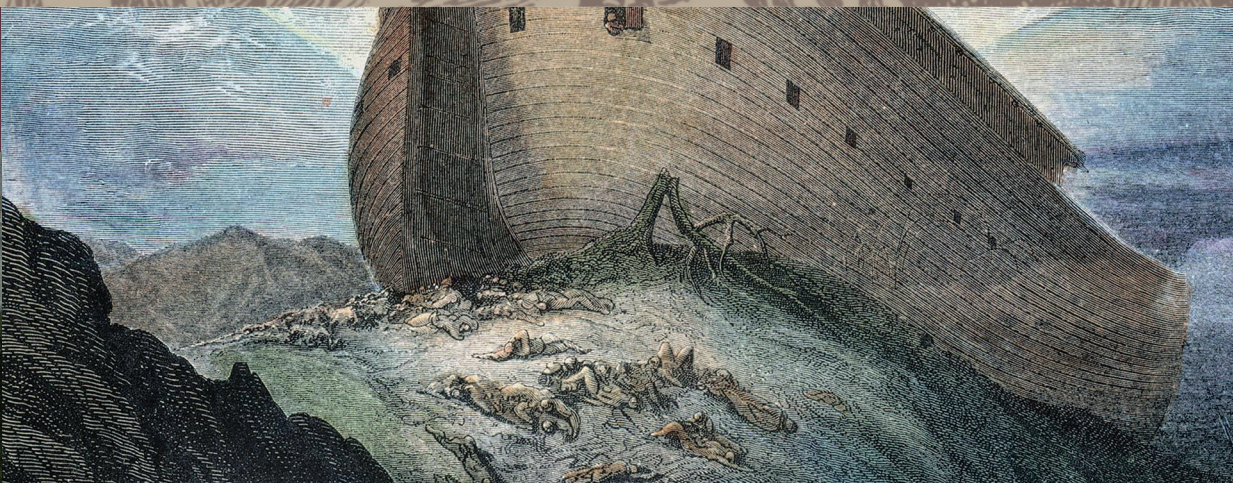
24.
oldal

Mi okozta az Egyiptomot sújtó tíz csapást?

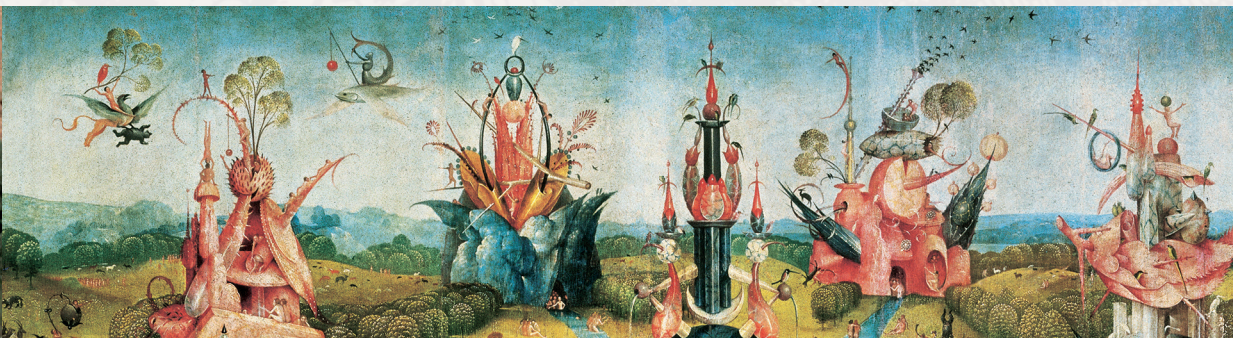
32.
oldal

Megtörtént-e az özönvíz?

Hol volt az Édenkert?

34.
oldal

Létezett-e Szodoma és Gomora?

40.
oldal

Egyéb hipotézisek

42.
oldal

A könyvek könyve – mítosz és történelem között

Az ószövetségi történetek magyarázatát, igazolását vagy tagadását célzó tudományos kutatás mindig újabb rejtélyeket hoz felszínre. Vajon történelmi eseményekről vagy egyszerű mesékről, csodákról, esetleg természeti jelenségekről van szó?

A Biblia szent könyv, és egyben a legnagyobb kereskedelmi bestseller is, mivel a történelem legnagyobb példányszámban eladott írásos műve. Vegyes, és néha ellentmondásos erkölcsi normák összessége, ugyanakkor tanmese, eposz és vitatott történelmi elbeszélés. Végsősoron egy, a különböző korszakokban, különféle szerzők által írt és másolt sokféle könyv összessége, amely az ősi népek generációról generációra öröklődő, a szájhagyomány útján továbbadott, legendákból és tapasztalatokból származó tradícióit és emlékeit gyűjti egybe. *A könyvek könyvéről* van szó, amely a mai napig ezernyi kérdést vet fel, vagy épp számos víta eredője aszerint, hogy

vallásos, tudományos, történelmi vagy szkeptikus szempontból tekintünk rá. Kétségkívül egy olyan mű, amely nem hagyja közömbösen az olvasóit, hanem érdeklődést és szenvedélyt vált ki belőlük. Ez a szenvedély és kutatási vágy hajtotta az Ószövetség rejtélyeivel foglalkozó tudósok ezreit is, hogy utánajárjanak: a hőseposzok történelmi tények, vagy csak a képzelet termékei; a csodák valóban isteni beavatkozások, vagy eddig ismeretlen, féktelen természeti jelenségek egyszerű következményei?

AZ ELSŐ SOROKTÓL KEZDVE
„Kezdetben teremté Isten az eget és a földet.” Már az Ószövetség első könyve, a Genézis első fejezetének első mondata vitát ébreszt. A keresztények és a zsidók, e két vallás

képviselői, akik minden különbség ellenére szent könyvként fogadják el a Bibliának ezt a részét, azt állítják, hogy a Földet Isten teremtette. Létezik olyan mozgalom, illetve teremtéselmélet is, amely makacsul védelmezi Ádám és Éva édenkerti történetét mint a történelem nagyjából hatezer évvel ezelőtti kezdetét.

A tudósok már bebizonyították, hogy az emberi faj több millió éve él a Földön, mégis folyton keresik az arra vonatkozó bizonyítékokat, hogy vajon létezett-e valaha a földi Paradicsom, ha igen, akkor hol, és a bibliai elbeszélésnek van-e bizonyítható történelmi alapja. Immentől kezdve a kutatás kiterjed minden fantasztikus, ámulatba ejtő eseményre, amit a Biblia valószerűen mesél el, mivel olyan helyszínre

IZSÁK FELÁLDOZÁSA

Paolo Veronese velencei festőművész azt a pillanatot jeleníti meg, amikor egy angyal megállítja a fiát feláldozni készülő Ábrahámot.

és korszakokba helyezi azokat, illetve olyan szereplőket jelenít meg bennük, amelyek vagy akik sok esetben valóban léteztek, és ennek nyoma is van. Például a könyvekben és a Közel-Kelet több helyszínén is vizsgálják, hogy milyen nyoma maradt a Biblia szerint felépített, égig érő, mitikus Babel tornyának, ahonnan az emberiség összes nyelve ered.

Természetes, hogy a régészek és geológusok megpróbálják azonosítani azt a helyet, ahol Noé bárkája megfeneklett, és keresik annak maradványait. Hasonlóképp, az ókori Mezopotámia területén, a Tigris és Eufrátesz öntözött földrétegek alatt felkutatnak minden bizonyítékot, amely alátámasztja a nagy özönvíz megtörténtét.

A keresztények és a zsidók is magukénak vallják az Ószövetséget, bár más-más névvel illetik. A zsidók Tanaknak hívják, és három részre osztják: a Mózes öt könyvét magában foglaló Tórára; a Biblia következő nyolc könyvéből álló Neviimre; és a további 12 kötetből össze tevődő Ketuvimra. A keresztények, azon belül a katolikusok és a protestánsok eltérő számú és különböző elnevezésű könyvet magában foglaló Ószövetséget tartanak számon: a katolikusok Ótestamentuma 46, míg a protestánsoké 39 könyvből áll.

KI ÍRTA A BIBLIÁT?

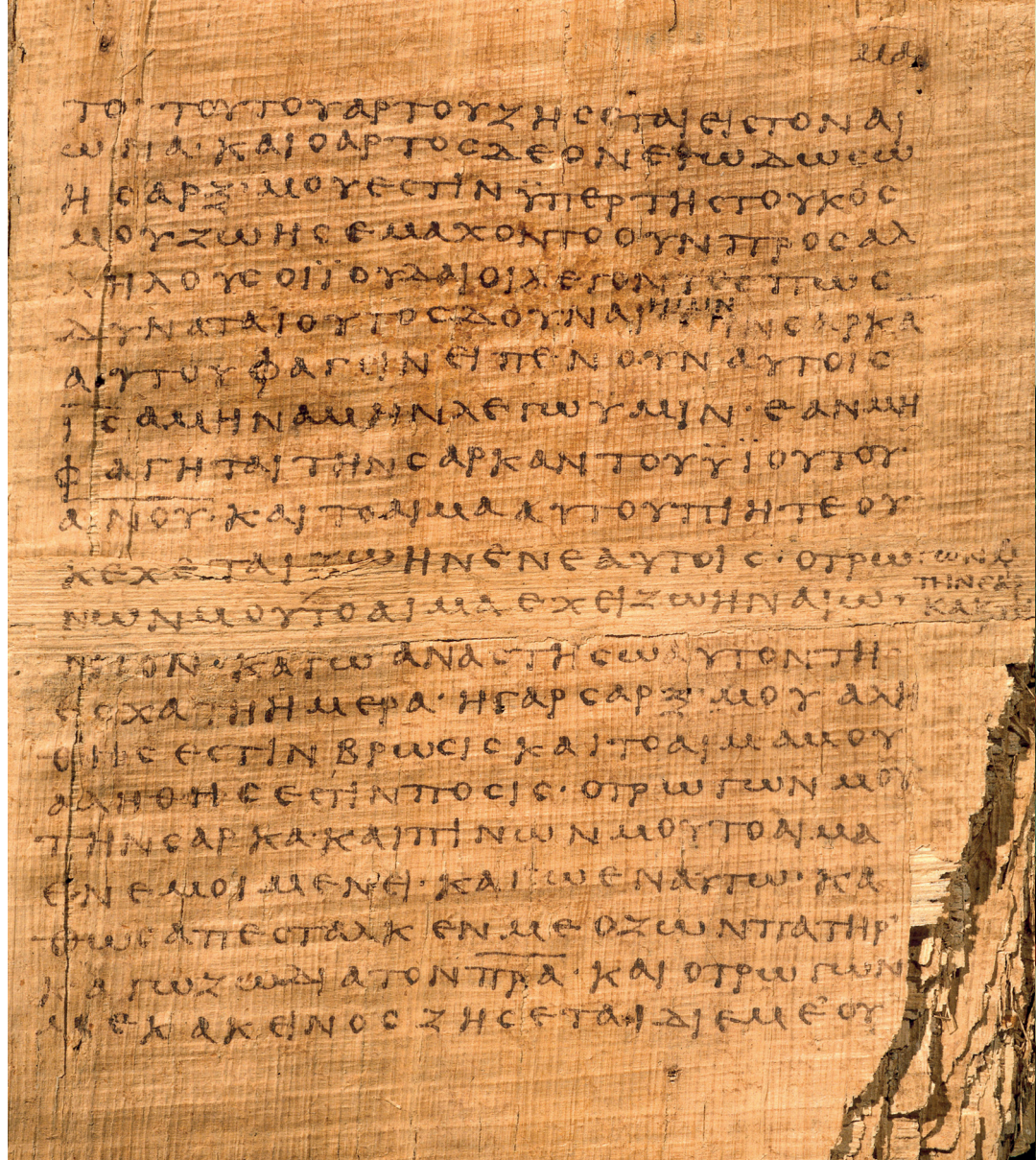
A katolikusok által elfogadott 46 könyv felosztása a következő: az első részt a *Pentateukhosz* öt könyve – Genézis,

Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium – alkotja. Szerzőségét hagyományosan Mózesnek tulajdonítják. A benne elbeszélte történet a világ teremtésével kezdődik, és Mózes halálával ér véget. A második rész, az úgynevezett *történeti könyvek*, tizenhat könyvet tartalmaz, míg a harmadik egység, az *oktatói vagy bölcsességi könyvek* hetet; a negyedik rész, a *prófétai könyvek* pedig tizennyolc írást foglal magában.

A felekezeti különbségektől függetlenül a XVII. századtól kezdve a filozófiai és a tudományos gondolkodás teret

adott azoknak a kérdéseknek, amelyek már megkérdőjelezték a vallási hatalom egyedüli igazságát. Egész addig általánosan elterjedt nézet volt, hogy az Ószövetség (a zsidók számára a Tóra) részét képező Pentateukhosz szerzője Mózes volt. A rejtélyek utáni kutatás izgalmas korszakában az első kétely épp Mózes szerzőségére irányult: hogyan írhatta ő a könyveket, hogyha az utolsó írásban a saját halála is a történet része?

A régészeti kutatások szerint ezek a könyvek körülbelül a Kr. e. VII. században íródtak.

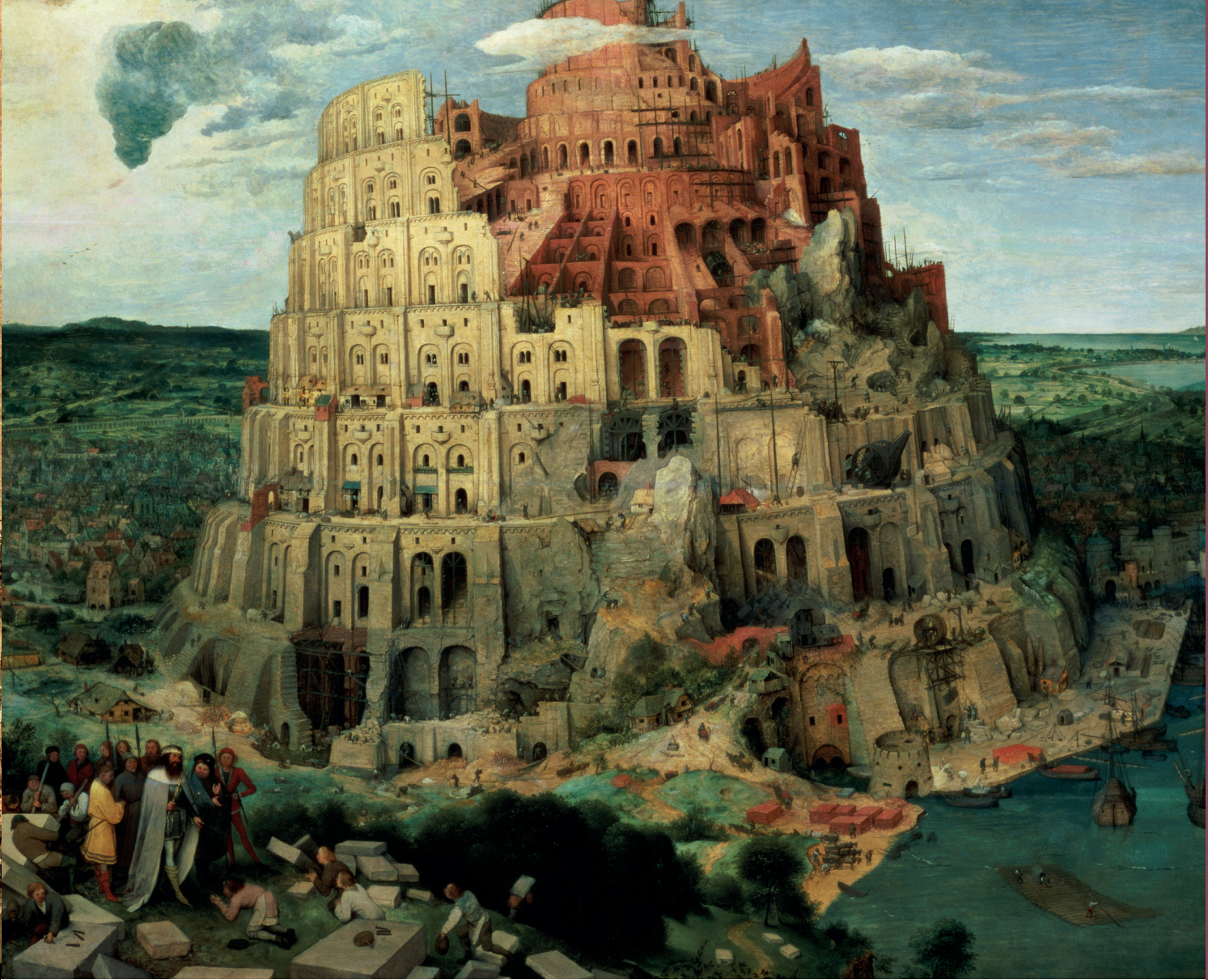

KÉZÍRÁSOS BIBLIA

Bibliai szövegrészeket tartalmazó papirusz a II. század végéről, amit a svájci Colognyban található Bodmer Könyvtárban őriznek. A bibliai szövegek papírra való átírása viszonylag újkeletű.

BÁBEL TORNYA

Idősebb Pieter Bruegel, a reneszánsz kori flamand művész híres festménye Babel tornyát ábrázolja. A fellegekbe törő épület, amelynek építését a *Teremtés könyve* beszéli el, kihívta Isten haragját.

Alig száz évvel korábban az arámi egyik régi dialektusából alakult ki a beszélt és írott héber nyelv, ami lehetővé tette, hogy a szóbeli hagyományban évszázadokon keresztül összegyűlt történeteket elkezdjék állapotbórré és papiruszra feljegyezni. Azt azonban senki sem állíthatja biztosan, hogy ezek a korai szövegek legendák, történeti krónikák vagy esetleg a kettő keverékei, és csak az őket lejegyzők képzeletének szüleményei voltak-e.

Israel Finkelstein izraeli régész, a Tel-avivi Egyetem Régészeti Intézetének igazga-

tója szerint „ebben a korszakban az izraeliták királysága két részre oszlott: az északira és a délire, ez utóbbi volt a Júdai Királyság. Az északi részt az asszírok uralták, míg nem lakosai fellázdáltak, és délre menekültek, hogy egyesüljenek az ott élő zsidó néppel. Annyi bizonyos, hogy a két közösség konfliktusmentes együttélése érdekében kénytelenek voltak vallási különbségeiket összebékíteni, ezért ősi történeteiket is egygé kovácsolták. Ebben a történelmi pillanatban rögzítették az összes mítoszt, amelyek végül napjainkig

fenmaradtak: Ábrahám és családjának Ur városából az ázsiai Mezopotámián keresztül, a mai Izrael és Libanon területén fekvő Kánaánig tartó, felmálházott tevékkel megtett utazásától kezdve Salamon király gazdagságáig és legendás templomáig.”

ANAKRONIZMUSOK A BIBLIÁBAN

Dr. Finkelstein azt állítja, hogy az Ószövetség kétségkívül nem más, mint fantasztikus mesék sorozata, amelyek valószínűleg valós, ám az elbeszélésekben előadottnál sokkal kisebb jelentőségű

eseményeken alapulnak. Sokszor magukban a szövegekben is egyértelmű és érdekes ellentmondásokra találunk. Különösnek tűnik például, hogy Ábrahám pátriárka nagyjából Kr. e. 1700-ban úgy indult útnak Kánaánba, hogy ingóságait és kereskedésre szánt áruját tevékre málházza, miközben a tevéket csak Kr. e. 1000 körül kezdték háziasítani.

Hasonlóképp, az Exodus eposza azzal végződik, hogy a zsidók meghódítják Jerikót, és letelepednek Kánaán földjén. A város létrejötté azonban Kr. e. 1600 és 1250 között –

Bibliai földrajz

Mezopotámia, ahol az Édenkert lehetett, és ahol az özönvíz történt; Ábrahám utazása Urból Kánaánba; a zsidó exodus útja a pusztaságon keresztül, a Sínai-hegy, ahol Mózes a tízparancsot kapta, vagy Salamon király Jeruzsálema olyan közel-keleti helyszínek, amelyek 4000 éven keresztül az ószövetségi események tanúi voltak.

Az Ószövetség vitatott helyszínei

A szent helyek és városok holléte nem bizonyított. Az információhiány és az ősi mondák a régészek számára megnehezítik az olyan helyszínek megtalálását, mint Szodoma vagy a Sínai-hegy, és még inkább az olyan mitikus helyekét, mint az Édenkert.

- 1 Sámson legyőzi a filiszteusokat**
Izrael bírja, miután Delila elárulja őt, rendkívüli erejével elpusztít egy templomot, amely maga alá temet 3000 ellenséget.

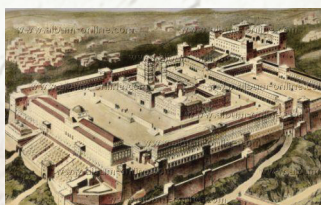
- 2 A zsidók exodusa**
Mózes a Kánaán felé vezeti népét, pusztai vándorlásuk 40 évig tartott.

- 3 Mózes megkapja a Tízparancsot**
Mózes a Sínai-hegyen, az Egyiptomhoz tartozó félsziget déli részén kapta Istentől a Törvény tábláit.

- 4 Salamon és temploma**
Salamon gazdag és nagy hatalmú állam uralkodója volt a Kr. e. X. században. Temploma mitikus jelképpé vált.

BIBLIAI ESEMÉNYEK

Teremtés és Édenkert
Kr. e. 4004

Bábel tornya
Kr. e. 3200

Özönvíz
Kr. e. 2370

Ábrahám elindul Kánaánba
Kr. e. 1700

Szodoma és Gomora
Kre. 1550

TÖRTÉNELMI ESEMÉNYEK

Neolitikum Mezopotámiában. Ubaid-kultúra. Letelepített népcsoportok.

A mezopotámiai Ur város hegemóniája. Fazekasság fellendülése. Egyiptomban felépülnek a piramisok.

I. Sarrukín asszír király hódításai során megalapítja az Akkád Birodalmat.

Egyiptom egyesítése Théba uralma alatt. A Középbirodalom megalapítása.

A mükénéi kultúra fénykora. A görögök meghódítják Krétát.

Hol húzódtak Kánaán határai, azé a területé, amelyhez az Ószövetség legtöbb eseménye köthető?

A Földközi-tenger és a Jordán folyó között elhelyezkedő Kánaán a főníciai-szír térség egy részét is magában foglalta. Napjainkban ezen a területen található Izrael, a Palesztin Nemzeti Hatóság ellenőrzése alá tartozó Gázai övezet és Ciszjordánia, Jordánia nyugati területe, valamint Libanon és Szíria egyes részei. A Kánaán elnevezést Kr. e. 3000-tól Kr. u. 135-ig használták, amikor is a rómaiak Palesztinára változtatták a térség nevét.

5 Szodoma és Gomora
A bűnös városok, amelyeket Isten kénköves és tüzes esővel sújtott, valószínűleg a Holt-tenger partján álltak.

6 Noé bárkája
Az özönvíztől csupán Noé próféta és családja menekült meg. 120 napnyi hajózás után a bárka megfeneklett az Ararát hegyén.

7 Az Édenkert
Isten a földi Paradicsomot, valamint annak első lakóit, Ádámot és Évát feltehetően az ázsiai Mezopotámiában teremtette.

8 Az özönvíz
A 40 napos, szakadatlan eső és árvíz formájában lesújtó isteni büntetés valószínűleg az ún. „termékeny félhold” térségét árasztotta el.

9 Ábrahám útnak indul Kánaánba
A pátriárka és családja elmenekül az éhínségtől sújtott Urból, és útnak indul Kánaán felé. Ezzel kezdetét veszi a zsidó nép vándorlása.

Exodus Kr. e. 1440–1295	Jerikó meghódítása Kr. e. 1255	Sámson a filiszteusok ellen Kr. e. 1200	Salamon királysága Kr. e. 950
-----------------------------------	--	---	---

II. Amenhotep és II. Ramszesz uralkodása közötti időszak. A trójai háború. A tengeri népek lerohanják Egyiptomot. A filiszteusok berendezkednek a palesztinai partvidéken. Médek és perzsák a mai Irán területén. A görögök gyarmatosítják Kis-Ázsiát. Az asszírok meghódítják Babilóniát.

abban az időszakban, amikor az izraeliták kivonulása bekövetkezhetett – nincs történelmi bizonyíték. Ez is egy olyan rejtélyes esemény, amit a Finkelsteinhez hasonló tudósok a mitológikus elbeszélés-móddal magyaráznak.

Annyi bizonyos, hogy ezeknek a szövegeknek a különféle fordításai és manipulált változatai – főként azok, amelyeket arámiról vagy héber-ről fordítottak ógörögre –, valamint a Kr. u. első századokban készült összeállítások csak növelik a hitelességével kapcsolatos aggályokat.

A VATIKÁN ÁLLÁSPONTJA

Vajon mi a jelenlegi katolikus egyház hivatalos véleménye a Bibliában elbeszélte események valóság-tartalmát illető aggályokkal kapcsolatban? 1965 novemberében a II. Vatikáni Zsinat egy részletes dokumentumot bocsátott ki *Dei Verbum* címmel, amely egy dogmatikus konstitúció az isteni kinyilatkoztatásról, és a bibliai szövegekkel kapcsolatban a következő álláspontot fogalmazta meg a 3. fejezetében: „*Mivel pedig Isten a Szentírásban emberek által emberi módon beszélt, a Szentírás magyarázójának, hogy megláthassa, mit akart velünk közölni Isten, figyelmesen meg kell vizsgálnia, hogy a szent írók mit akartak mondani, és szavaik által mit akart kinyilatkoztatni Isten. A szent írók szándékának kiderítése végett egyebek közt ügyelni kell az irodalmi műfajokra is.*” A katolikus egyház tehát teljes szabadságot ad a hívőknek abban, hogy ki-ki saját képességei szerint tegyen különbséget történelmi személyek és események, mesék, allegóriák és a szent szövegekben szimbólumokon keresztül megfogalmazott üzenetek között.

TÖBB A KÉRDÉS, MINT A VÁLASZ

Akik az Ószövetséget történelmi elbeszélés-ként kívánják értelmezni, nehéz és bizonytalan terepen mozognak. Ezen a szenvedélyes úton, a képzelet világában számtalan lehetőség nyílik arra, hogy a vallás által csodának vélt dolgokról racionálisan igazolható magyarázatokat találjanak. Az olyan ószövetségi rejtélyek, mint például

a titokzatos „bűnös városok”, azaz Szodoma és Gomora, amelyeket a Biblia szerint kénköves és tüzes eső égetett fel és temetett be; Sámson mitikus vadállati ereje, amellyel képes volt lerombolni az ellenséges filiszteusokkal teli templomot; az Egyiptomot sújtó tíz csapás; vagy a tenger (vagy legalábbis egy tó) vizének kettéválása, amely lehetővé tette a fáraó hadserege által üldözött zsidó nép megmenekülését, mindezek a történetek, és a velük kapcsolatos kérdésekre adható magyarázatok keresése a szakértők számára valódi kihívást jelentenek.

A bibliai régészet, az antropológia, a történelem és más tudományágak képviselői természeti katasztrófák elemzésével próbálnak különféle, új kutatási irányokat felvetni annak érdekében, hogy kérdéseikre választ kapjanak. Hol voltak Salamon király mitikus bányái – Zimbabweben, Timában, esetleg Púnonban? Honnan ered valójában az ókori zsidóság – lehet, hogy összekeverjük őket egy másik sémita néppel, a hükszoszokkal? Hogyan nyomták el a zsidókat az Egyiptomi Birodalomban? Hogyan befolyásolták a geológiai és a meteorológiai jelenségek a katasztrófaformákat és a csodákként számontartott eseményeket?

Meteorok becsapódásáról, irdatlan szökőárakról, szörnyű földrengésekről, hatalmas vulkánkitörésekről, hirtelen támadt tűzvészekről, sosem látott árvizekről van szó. Talán az ókori világra jellemző tudatlanság és az ismeretlentől való félelem teremtette válaszként ezeket a csodákról szóló, ésszerű magyarázatot nélkülöző történeteket? Kevés a bizonyosság, a kétségek a tudományra is kiterjednek. Többek között azért, mert ezeknek a rejtélyeknek a megoldása nem valami léha és haszontalan érdeklődés kiváltotta egyszerű időtöltés, hanem a napjaink társadalmára is mély befolyást gyakorló ókori történelem titkainak megismerése. Egy pontosabb, és a valósághoz közelebb álló tudás kialakítása iránti nyughatatlan vágy, amely talán sok, ma még elfogadott történettudományi elméletre és vallásos válaszra is hatással lehet.

Eric H. Cline

1960

A Dartmouthi Egyetemen (USA) ókori régészetből diplomázott Cline 28 egymást követő ásatási idény során szerzett tapasztalatot Izraelben, Egyiptomban, Jordániában, Cipruson, Görögországban, Krétán és az Egyesült Államokban. Nyolc alkalmat az izraeli Megiddó környékének szentelt, ahol a kutatások társgazdátja is. Cline szilárd tudományos háttérrel rendelkezik: mesterfokozata van közel-keleti nyelvek és irodalomból, és a Pennsylvania Egyetemen doktorált ókori történelemből. 1989 és 1991 között a rangos Fulbright-ösztöndíj nyertese volt. Tucatsny könyv és több mint száz cikk szerzője; jelenleg történész, régész és tanár a George Washington Egyetemen.

Emmanuel Anati

1930

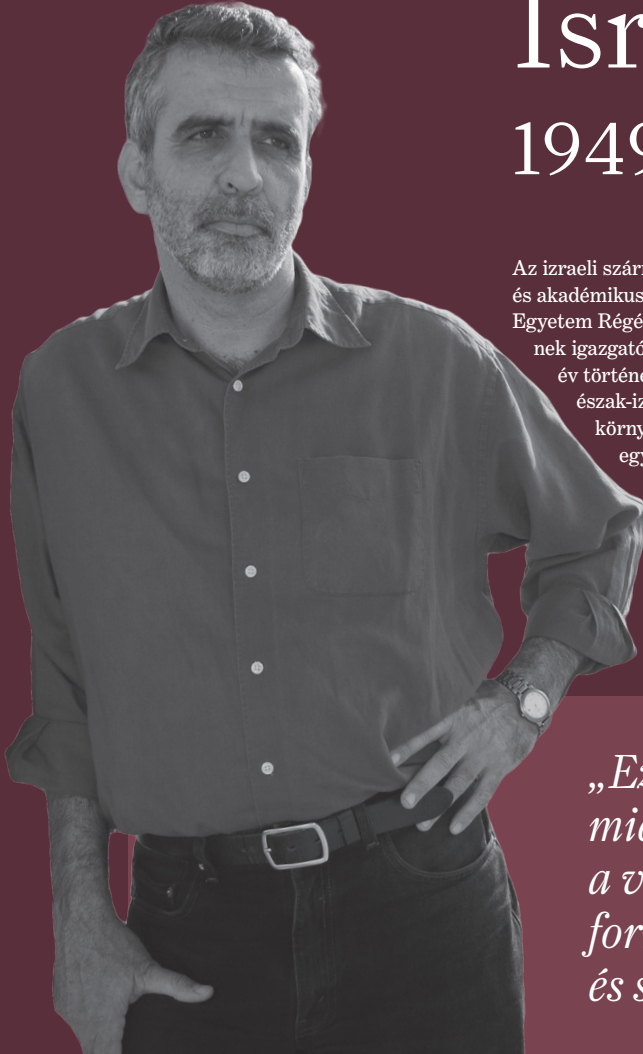
A Sorbonne-on doktori fokozatot szerzett jeles olasz régész, paleontológus és antropológus hosszú kutatásai nyomán hat könyvet jelentetett meg. Néhány műve a bibliai témákat őstörténeti vonatkozásokkal kapcsolja össze: *Palesztina zsidóság előtti története az ember megjelenésének legkorábbi nyomaitól Kánaán meghódításáig* (1963); *Isten hegye* (1986) és a *Sínai-hegy rejtélyei* (2001). Anati jelenleg hazájában, a Leceei Egyetemen oktat.

AZ ÚJKORI FELFEDEZŐ

A Negev-sivatagban és a Sínai-félszigeten végzett ásatásai során Izrael déli részén sikerült azonosítania a Sínai-hegyet: a Har Karkomot.

Israel Finkelstein

1949

Az izraeli származású régész és akadémikus a Tel-avivi Egyetem Régészeti Intézetének igazgatója, és a 7000 év történelmét felölelő, észak-izraeli Megiddó környéki ásatások egyik szakmai irányítója.

Az ószövegségi történetek eredet-

tét vizsgálja, és fontos részleteket tár fel a Kánaán földjét, valamint a későbbi Palesztina térségét benépesítő zsidók életéről. Kutatásai során sikerült megállapítania, hogy mikor tértek át az első zsidók Ciszjordánia magasan fekvő területein a letelepedett életmódra. Egyik legjelentősebb műve a téma alapvető irodalmává

vált, magyarul 2006-ban megjelent, *Biblia és régészet – Az ókori Izrael történelmének két arca* című könyve, amit Neil Asher Silbermanal, a brüsszeli Ename Központ igazgatójával közösen írt. Szintén közös kötetük a *Dávid és Salamon – a bibliai szent királyok és a nyugati hagyomány gyökereinek nyomában* című, 2007-ben megjelent könyv.

AZ ÚJÍTÓ Finkelstein forradalmasította a bibliai régészetet: nézete szerint a keresztény Pentateukhosz öt könyve és a zsidó Tóra nem isteni kinyilatkoztatás, hanem az emberi képzelet csodálatra méltó alkotása.

„Ez a szépirodalmi mestermű [a Biblia], mielőtt Júda népének leszarmazottai és a világ számtalan közösségének spirituális forrásává vált volna, sok javításon és szerkesztésen esett át.” (I. F.)

Marvin Meyer

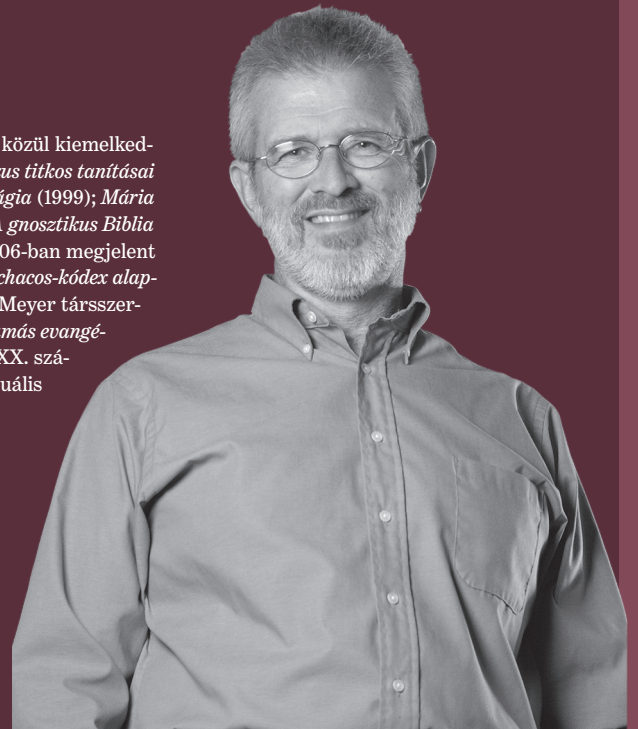
1948

A gnoszticizmus és a koptok elismert szakértője jelenleg a kaliforniai Chapman Egyetemen oktat keresztény teológiát és Biblia-tanulmányokat. Egyúttal az említett egyetemhez tartozó Albert Schweitzer Intézet igazgatója is, ahol vallásról és erkölcsről, az Újszövetségről, az őskereszténységről, valamint az egyiptomi vallásról és kultúráról tart kurzusokat. Meyer termékeny szerző, aki műveibe beleoldozta a témával kapcsolatos saját

A FORDÍTÓ

Meyer az ókori szövegek fordításával fontos munkát végez a vallástudomány terén. 2007-ben James M. Robinson professzorral közösen jelentette meg *The Nag Hammadi Scriptures* című fordításkötetét.

fordításait is. Könyvei közül kiemelkednek többek között: *Jézus titkos tanításai* (2000); *Ókeresztény mágia* (1999); *Mária evangéliumai* (2004); *A gnosztikus Biblia* (2005); a magyarul 2006-ban megjelent *Júdás evangéliuma a Tohacos-kódex alapján* című könyve, ahol Meyer társszerzőként volt jelen. A *Tamás evangéliumai* című kötetét a XX. század száz legjobb spirituális könyve között tartják számon.

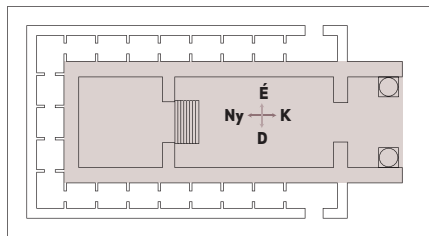

Salamon temploma

A Kr. e. 960 körül épült templom Salamon uralkodásának jelképe volt. Nabukodonozor káldeus hadserege ugyan Kr. e. 586-ban lerombolta, legendás híre mégis ideális építészeti mintává tette, amely évszázadokon keresztül hatással volt a vallási és világi épületek kialakítására.

Valós épület vagy mítosz?

2010-ben a jeruzsálemi óváros mai határain kívül Eilat Mazar régész a Kr. e. X. századból származó tornyos bejáratot és egy nagyjából 70 méteres falat talált. Mazar szerint ez azt jelenti, hogy „*abban az időszakban volt itt egy olyan kormányzat, amely képes volt ekkora építmény létrehozására*”; más tudósok azonban továbbra is kétségbe vonják, hogy a templom valaha is létezett.

AZ ALAPRAJZ

A mezopotámiai hosszúház vagy előcsarnokos templom formáját követi, benne egy főhajóval (hosszú terem) és az adytummal (négyzetletű cella), amelyek keletnyugati tájolásúak voltak.

Vízszállító kocsik

Tíz nagy tárolóedény volt bronzból készült kerekkel, és az áldozati állatok lemosására használták őket. Öt darabot helyeztek el belőlük az udvar minden oldalán.

Bronztenger

Más néven réz- vagy öntött tenger, amely egy hatalmas, kör alakú víztároló medence volt, és tizenkét, hármas csoportokban álló, a négy égtáj felé néző bika tartott.

Égőáldozati oltár

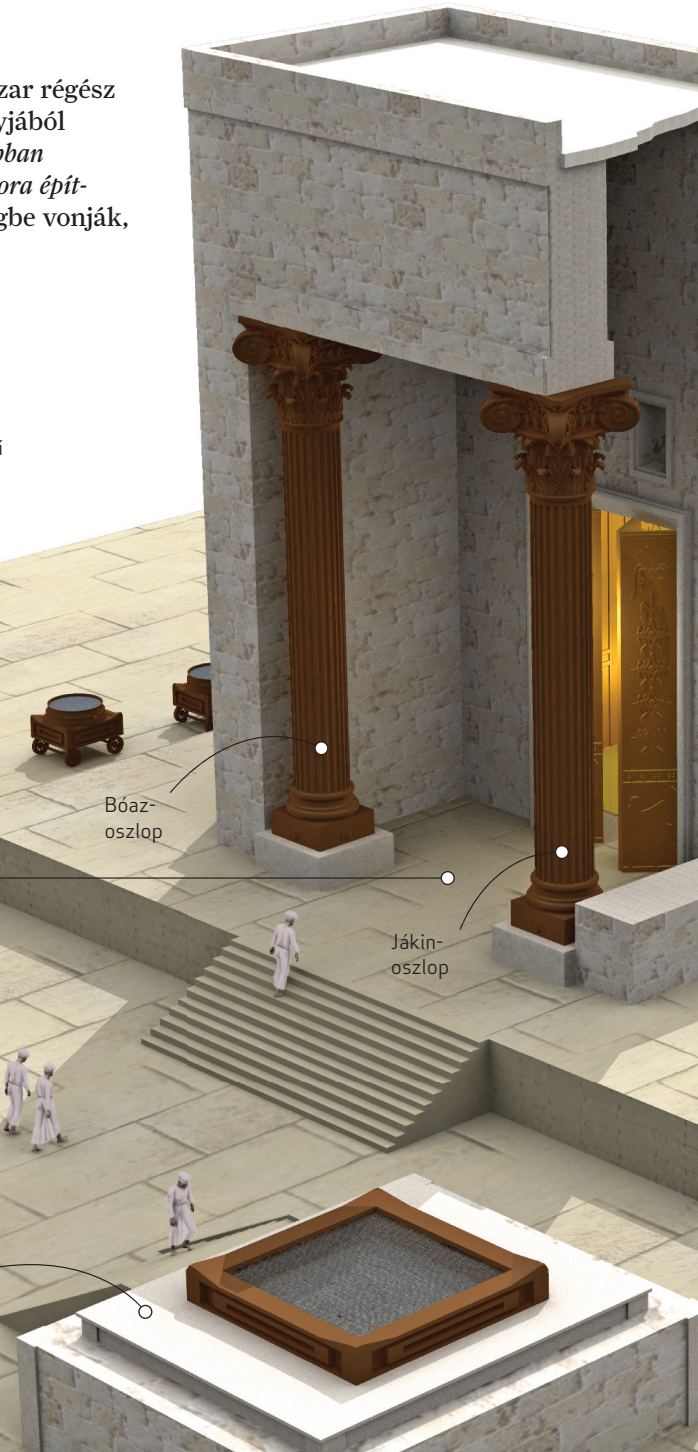
Egy kétszintes zikkuraton (más néven toronytemplom) álló bronzszerkezet. A szertartások részeként ezen mutatták be Jahvénak az állatáldozatokat.

Úlám

A templom előcsarnoka.

Bóáz-oszlop

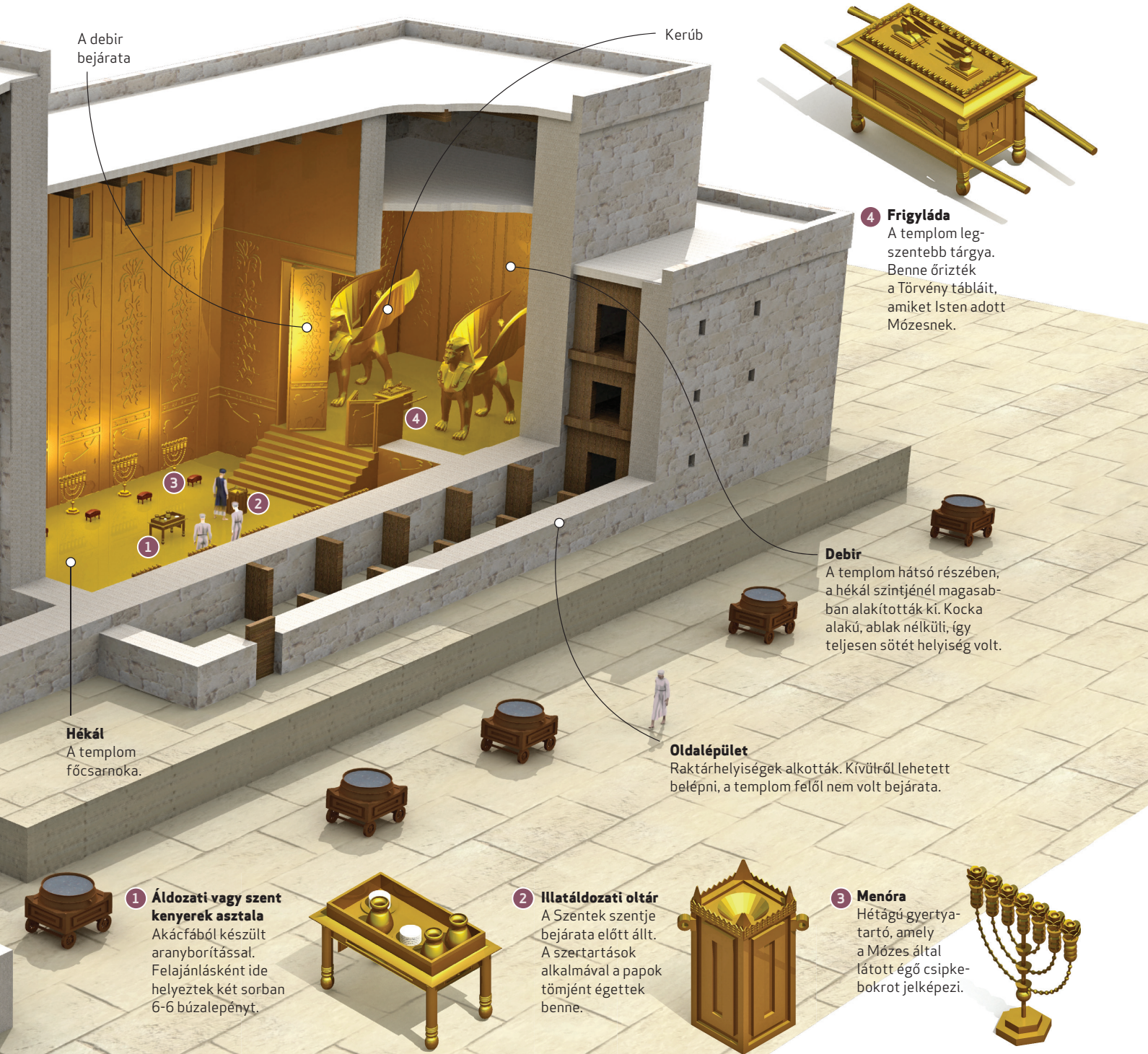
Jákin-oszlop

Mekkora volt
valójában
Salamon temploma
Jeruzsálemben?

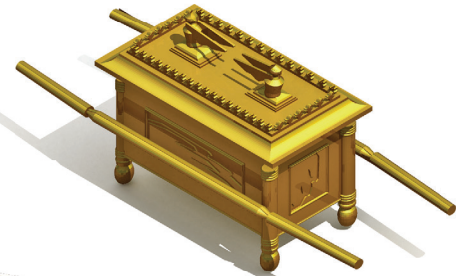
rejtélyek

A Bibliában leírt adatok szerint (ahol könyökben adták meg a méreteket: 1 könyök 44,5 cm-nek felel meg) a templom belseje 27 m hosszú, 9 m széles és 13,5 m magas volt. Aranyból készült kapuja 10 m magas és 4 m széles volt. Ezek nagyjából egy kápolna méretei. Más szakértők azonban, akiket a Heródes idején épített második templom méretei is befolyásolnak, a külső előteret 500 x 300 m alapterületűnek vélik.

A debir bejárata

Kerúb

4 Frigyláda

A templom legszentebb tárgya. Benne őrizték a Törvény tábláit, amiket Isten adott Mózesnek.

Debir

A templom hátsó részében, a hékál szintjénél magasabban alakították ki. Kocka alakú, ablak nélküli, így teljesen sötét helyiség volt.

Hékál
A templom főcsarnoka.

Oldalépület

Raktárhelyiségek alkották. Kívülről lehetett belépni, a templom felől nem volt bejárata.

1 Áldozati vagy szent kenyerek asztala

Akácából készült aranyborítással. Felajánlásként ide helyeztek két sorban 6-6 búzalepényt.

2 Illatáldozati oltár

A Szentek szentje bejárata előtt állt. A szertartások alkalmával a papok tömjént égettek benne.

3 Menóra

Hétágú gyertyatartó, amely a Mózes által látott égő csipkebokrot jelképezi.

